

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 9.

V Celovcu 20. septembra 1875.

Leto VII.

Mornarja odhod.

Bodi mi zdrava zemljica mila!

Ura odhoda že je odbila,
Veter ugoden ravno pihlja,
V tuje dežele lad'jo pelja.

Solnce ti sreče vedno naj sije!

Blagoslov svoj naj čez te razlije,
Varje naj tebe vsacega zla
Milostna roka Najvišega!

Vi pa valovi mirno šumljajte,

Ladjico srečno h kraji peljajte,
Morska ti zvezda kaži nam pot,
Bog pa naj varje zmiraj nas zmot.

Z Bogom prijatli mati in oče,

K nebu pošiljam želje vroče,
Da vas ohrani zdrave in čverste.
Zdaj mi v slovo podajte roke.

P.

Strogi sodnik.

(Svobodno spisal Mérovčkov Prostoslav.)

(Konec.)

III.

Rano zjutraj napade sovražnik taborišče. — Mala četa bila je že dospela na odmenjeno mesto.

Kervav boj se vname. Vrag, vidé se med dvema ognjema, se obupno brani, ter skuša predreti jezdece, kojim bi bil imel načelovati Laszlo.

Stari general ne more verjeti svojim očem, vidé skozi dalekogled, da Lászlu izročeni konjiki pešajo in se umikati jamejo.

„Ni mogoče! Lászlovi ljudje, najhrabrejši vsega taborišča! Strela božja! Še četert ure, pa je vragu odperta pot, da se otme!“ . . .

A v tehtnem trenutku pokaže se Lászlo na borišču. „Naprej! Naprej, deca!“ zagromi, visoko vihtivši meč, pa popelje svoje konjike k novemu navelu. Kot bi vojščake prevel nov duh, jo vderó na sovražnika, ter ga zaženo na poprejšno nevarno stališče; zavirajo ga, da ne zamore razviti svoje moči, na novo ga pripravijo med dva ognja.

Berzo se določi vojski osoda. Sovražna proga, v središči prederta, se ne more več staviti po robu; kmalu jame divje, neredno begati vražja vojska.

Pet globocih ran dobil je kapetan Lászlo.

A najbolestnejša, divje kervaveča je v sercu, in le te se zaveda, le to čuti. Druge bode zdravil čas, a ta ne zaceli se na veke.

Vsi, ki so mu bili v boji v bližini, niso zapopadli derzne hrabrosti, burnega junaštva. Vsi so terdili, da le oni zamore tako bojevati se, ki z naklepom išče smerti. Kjer so najgostejše padale olovnice, kjer je smert najhuje iskala si žrtev, tija so videli zaganjati se Lászla.

Vsakdo se raduje težko priborene zmage, le dva možaka ne delita vzajemnega veselja.

Pervi je stari general, drugi — kapetan Lászlo.

Malo ur je po bitki; vse bojno kardelo je uversteneno.

General prijezdi v krasnej opravi, ter veli, naj se naredi četirokot. Nikdo ne vé, kaj se bode zgodilo.

„Vojščaki,“ jame stari vojskovodja med brezglasno tihoto, „vojščaki, hvala vam za dobljeno zmago. Velel sem vam, tù zbrati se, da nadarim najhrabrejše v imenu domovine. Gospoda čestništvo! Komu pristojna prvo znamenje zasluge?“

Enoglasno se imenuje njegov sin.

„Kapetan Lászlo naj stopi le-sem iz verste!“

Lászlo, — smertnobléd, — komaj za poznati, izstopi. Ni besede ne čerhne general, pripenši mu slavno znamenje na levo stran persi. Kako se trese roka staremu očetu.

Vsestransko gromé slavaklici v višino.

Ko so bili vsi, katerih imena je velel stari general glasno čitati, nadarjeni s slavnimi znamenji, odpré se na vojskovodjev migljej eno četirikotovih lic in skozi odpertino velí pripeljati dve bateriji.

Zvedavo pogledujejo vojščaki drug drugega; nikdo ne slutí, kaj namerava stari gospod.

Topovi se nabijejo ter navštrično nastavijo s progami. Topničarji zane-tijo vžigalnice, ter čakajo daljnega povelja.

Ko se priredi vse, jezdi stari general v novo v sredino četirikota, rekoč: „Vojščaki! Popreje sem nadaril vaše hrabrosti, a zdaj moram kazniti onega, o kojem imam vzrok, tožiti ga zamude najsvetejših dolžnosti.“

V tem trenutji ni bilo med osornimi bojevitimi vojščaki ni jednega, ktere-ga persi ne bi bila presunila tanka boleost. Krute besede izustile so se tako

nenadoma, da se sleherni tresti jame. Godernjanje se čuje v verstah. „Vsakdo nas je danes zadostil svoje dolžnosti; slednji se odlikoval; kdo je oni, ki se je zakasnil?“

A general nadaljuje: „Zločinstvo onega moža, onega čestnika, katerega tožim, ni oprostiti. Vojščak je, zabivši svoje dolžnosti, zapustil prapor, svoje tovariše v največji nevarnosti, ter odtegnil se obupnemu boju. Odveč bi bilo navajati, kaka kazen ga zadene, dobro znate vsi. Le to milujem, da je prvi med vami, edini, katerega kazniti moram, ravno moj sin!“

Vseh oči se na te besede obernejo na mladega čestnika, ki je generalov govor mirno poslušal do konca.

„Gospod kapetan Lászlo izstopite!“

Kapetan izstopi.

„V tem trenutku,“ nadaljuje general, „ne stoji sin pred očetom, temveč zločinec pred sodnikom. Včeraj vam je bilo zaukazano, da prekoračite Morišo in obidete sovražnika. Ni li tako?“

„Da, gospod general!“

„A vi, prišli ste le do Morišinega obrežja, in tu ste oddali svoje poveljništvo kapetanu Nagy-ju. Je li to resnica?“

„Popolno — —.“

„A vi ste zapustili četo in neslušni mojemu ukazu, podali se na pot in obiskali svojo družino. Je li to res, gospod kapetan?“

„Vse resnično, vse!“

„Ko se je že pričela bitka, in konjiki samo zaradi tega, ker je načeloval pravemu krilu nedostojen vodja, jeli umikati se, tedaj ste se bili v tehtnem trenutku vernili na bojišče. Jeli to tudi resnica?“

„Da, resnica je!“

„In zdaj, ko ste vpričo tovarišev priznali svojo krivdo, dovoljujem vam, da se opravičite.“

„Ne besede nimam v svoje opravičenje, gospod general!“

„Tedaj ni ena okoliščina ne zamore opravičevati vašega čina?“ vpraša general s hladnim, a rahlim glasom.

„Še enkrat ponavljam: Ne!“

„Prav imate, da ne skušate; opravičiti se nikako ne dá to djanje. Ne ostaja mi tedaj drugo, nego da sklenem določno, nepreklicljivo obsodbo, ki se glasi — na smert s kroglo!“

Na te besede obledi tudi vojskovodjino obličje. A obsojenec stoji mirno, — ni raza lepega, resnega njegovega obličja ni se bila premenila.

IV.

V vojaških četah nastane mermranje: „Najhrabrejši vojščak naj pade kot zločinec pred olovnicami!“

Vse čestništvo prosi milosti. Zastonj! „Le pri Bogu je milost!“ Ves polk, vsa vojska prosi, ali odgovor dobi isti: „Le pri Bogu je milost!“

Kolikokrat se je bil obsojenec nastavljal smerti v koliko bitkah zerl jej je v oči! In zdaj v zadnjič dobil je pet težkih ran, ali umorile ga niso, doživeti mora, da kot zločinec zapade smerti. . . . Še toliko časa ni imel, da ogleda ravno dobljeno slavno znamenje. Bratje njegovi, padli so kot junaci na bojnem polji, a on — —!?

Ko se prebere obsodba, izbere general sam šest mož one čete, kterej je načeloval njegov sin, da izvrše obsodbo.

Obsojenec poklekne.

A zdajci prikipi razdraženost vojščakov do verhunca. Šest vojščakov brani se izvršiti obsodbo.

„Vojščaki! Če vlada v treh trenutkih še najmanjši upor med vami, če se kakorkoli vstavljate sodbenej izvršitvi, na svoje vojaško poštenje! vso četo ukažem postreliti!“

Tako veli general in na migljaj njegov pripravijo se topničarji k strelu. Bila je važna beseda: „Na svoje vojaško poštenje!“

„Deca, slušajte in merite dobro!“ pravi kapetan Lászlo z mirnim glasom.

Vsacega serce trepeče v tem trenutku; mertvaška tihota vlada po vsem taborišču.

Poročnik izdere sabljo in da znamenje: Ena! . . . Dve! . . . Tri! . . .

Na tretje znamenje se zablisne iz šestih pušek, ter počí, — najhrabrejši vojščak, najverlejši čestnik se zverne mertev na zemljo.

Vsakdo ima solzne oči, le generalov obraz ostane ledenohladen.

Mertvega kapetana takoj zagrebejo na mestu.

General zaukaže, da se vsakdo podá v taborišče, in da se nikdo ne derzne, bližati se obsojenčevemu grobu.

Ko je stari vojskovodja sam, postoji pred novim grobom, in dolgo zre na malo gomilo. Merzlo mirno obličje ni več isto, vsaka raza znači najbitkejšo tugo. In ko starec z merklim očesom gleda na gomilo, pritekó mu svitle solzice po terhlem lici in skoro nezaveden zderkne na grob. O, britka bol mora biti, ki zdaj terga očetovo serce! Perve solze so staremu možu. Z rokami si podpre osivelo glavo, zamakne se v žalostne misli in grenko prašanje z morilnim ognjem mu prodira dušo: „Zakaj se je moralo to vse tako zgoditi?!“ A odgovora ne da mu osoda.

Zdajci počí samokres, in olovnica razivne osivele lase generalove.

„Ta je bila namenjena meni — za smert mojega sina. Ubogi ljudje! Vas skeli njegova smert, kako še le mene?!“

V novo počí strel, — bolje merjen, nego prvi; general s prestreljenim srcem zgrudi se na tla.

Najnatančnejša preiskava ni obelodanila, kdo bi bil ustrelil starega očeta.

* * *

Nekaj mesecev po navedenej žalej prigodbi umiral je v P . . . skej vojaškej bolnici star husar. Bil je Barabás, stari sluga kapetana Lászla. Malo ur pred

svojo smertjo zahteva, naj pokličejo nadzorniškega zdravnika. Došlega poprosi, naj mu stori nekaj, da ložej zatisme oči.

Zdravnik obljubi, da mu izpolni prošnjo.

„Pod vzglavjem“, pravi starec z medlim glasom, „imam dve olovnici; dovolite, da še po smerti ostanete pri meni in da se mi denete v rakvo.“

Zvedavo praša zdravnik umirajočega, zakaj ste mu olovnici tolikanj dragi.

„Zdaj vam pač lahko razodenem“, odgovori stari husar. „Se li še spominjate 3. majnika, gospod doktor?“

„O kaj dobro. Bil je jako žalosten dan za nas. Ustrelili so tedaj kapetana Lászla, in padel je tudi njegov oče od nepoznane roke. Oj, oba sem miloval serčno!“

„Ona olovnica, ki je usmrtila starega generala, je tu pod mojim vzglavjem; jaz sem ga bil ustrelil; a drugo potegnil sem iz mertvega trupla mojega ubozega kapetana. Kaj ne, gospod doktor, tega nikdo ne izvé na svetu?“

„Nikdo!“

In zdravnik vzel je nekaj let pozneje skrivnost starega husarja seboj v nemi grob.

Bertrand Gvesklin.

(Po Stacke-ju priredil J. Steklasa.)

Med Francozi se je skazal v dolgotrajnih bojih proti Angležem Bertrand Gvesklin. On je bil sin nekega britanskega viteza; bil je nekako posebnogrd, in roditelji ga niso zavoljo tega in zavoljo njegove neposajenosti čisto nič ljubili ter ga čisto zanemarili. Ko je bil že mladeneč, ga ni hotel oče enkrat k turnirom s seboj vzeti. Bertrand pa si preskerbi konja, oboroži se tajno ter jerzdi z zaperto prozirnico k turnirom. Tukaj se je zaletel s tako jakim udarcem na svojega protivnika, da se je konj precej zgrudil in protivnik skraj poginil. Zdajci se hoče tudi njegov oče z njim poskusiti, kajti on ga ni poznal, ali mladeneč je spoštljivo sulico nagnil, ko je gerb in znak svoje rodovine spoznal. Vsi so mislili, da je on to storil iz bojazni pred hrabrostjo svojega protivnika. Ali precej potem je vergel 15 vitezov na tla v pesek. Vsak je hotel znati, kdo je ta nepoznani junak. Na zadnje mu je vendar eden kaccigo iz glave zbil, in zdaj so ga pričujoči spoznali, ter mu k njegovej hrabrosti srečo voščili. Tudi njegovi oče mu je zdaj obljubil viteško opravo, da si bode mogel pridobiti čast in slavo.

Neko posebno izurjenost je pokazal Bertrand Gvesklin v osvojenji uterjenih gradov. Ni bilo uterjenega gradu, da bi ga on ne bil pridobil, ako se ga je lotil. S silo ali pa s prevaro moralo mu je vse v roke pasti. V neki grad je splezal kot dervar, v drugi pak kot vinski tergovec. Ko so Angleži enkrat pod vojvodom Lancastrom mesto Rems oblegali, želel je vojvoda videti junaka, o katerem je že toliko pripovedovati slišal. On je tedaj v mesto poslal

glasnika s pismom, s katerim ga je povabil pod besedo viteško k sebi v tabor. Bertrand, ki ni znal čitati, dá si list prebrati, ter obljubi vojvodi, da ga bode obiskal. Drugi dan je jezdil naš junak iz mesta. Ko pride k Lancastru, prikloni se mu z enim kolenom, ali vojvoda ga je precej vzdignil ter prijazno objel. Vsi Angleži so se stiskali, da bi videli glasovitega Gvesklina, ali vsi so bili obmamljeni zavoljo njegovega gerdega obraza. Ali njegova hrabrost in odkritoserčnost je pridobila serca vseh nazočih. Ko se je hotel posloviti, povabil ga je eden angleških vitezov, da ž njim tri sulice zlomi. „Mar že šest“, odgovori prijazno Gvesklin. Drugi dan je bil odločen za dvoboj. Poprej nego se je tekanje začelo, dal si je Bertrand prinesti kruha, potem je odlomil od njega tri koščke, je namočil v čašo polno vina ter je zavžil v čast presv. trojice. Potem zasede konja, ki mu ga je dan poprej vojvoda poklonil ter se zapodil s tako silo v nasprotnika, da je precej pri prvem vdarcu v pesek padel in dalje družih sulic ne zahteval. Na to se je naklonil zmagovalec spoštljivo angleškim gospodom, obrnil svojega konja ter jezdil v mesto nazaj.

Ko je l. 1365 Francoska mir sklenila, niso hotele divje čete najemljenikov, ki so se okoli klatili in deželo plenili, na noben način, na mir se naučiti. Kralj francoski je dal Bertrandu težko nalogo, da čete iz Francoske odpelje. Posrečilo se mu je, da je pridobil z velikimi obljubami. V Kastiliji sta se borila takrat za kraljevi sedež Peter Grozni in Henrik Trastamarski; uni je imel za pomagača črnega princa, ta pa Gvesklina. V tej vojski je zmagal slavno tretjič angleški princ pri Navaretti (1367). Ko je Bertrand videl, da je bitka zgubljena, vergel se je ves divji v boj; ko se je pa nazadnje od sovražnikov obdanega videl in med njimi princa Edvarda zagledal, je zakričal: „Temu se udam, kajti on je najhrabreji!“ Princ ga je vzel seboj v Bordeaux. Neki slučaj je pospešil oslobodenje Bertrando. Pogovarjali so se namreč neki dan pri princu Edvardu o njegovih zmagah in ujetih. „Princ“, pravi eden izmed nazočih, „govori se, da imate vi enega v vašem varstvu, kterege se ne upate izpustiti na slobodo, namreč Bertranda Gvesklina.“ Edvard je bil s tem na svojej časti razžaljen ter je zapovedal, da naj precej viteza v sobo pripeljejo. „Kako je Bertrand?“ vpraša ga princ. „Zares“, odgovori on, „prav dolg čas mi je, da moram vedno le miši Bordoške poslušati, ptice moje domovine bile bi mi mnogo ljubše.“ „Samo od vas zavisi“, odverne Edvard; „zaprisežite mi, da ne boste proti meni niti proti Henriku Kastilskemu se bojevali, in vas spustim brez odkupnine.“ „Jaz bi rad plačal“, odgovori Bertrand, „samo pomislite, da sem jaz reven vitez, ki nima nič družega, nego kar si z orožjem pridobi.“ Princ mu je dopustil, da naj si sam odkupnino odloči, ali Bertrand ponudi 100.000 goldinarjev, samo da se prenizko ne ceni. Začuden vpraša njega Edvard odkod bode on toliko denarja vzel. „Kralj francoski in Henrik kastilski bosta plačala.“ Bertrand je bil spuščen, ter je kmalu toliko sredstev našel, da je odkupnino plačal. Znovič se je on bojeval za Henrika, ki je v kratkem postal vladar v Kastiliji. Ko je nastala zopet vojska med Angleži in Francozi, bil je hrabri Bertrand za connetabla (vojvoda) francoskega imenovan ter je vodil Francoze od zmage do zmage. Njegova slava je vedno

bolj rasla, črnega princa pa padala, kajti ta se je ponašal prav ošabno v Akvitaniji; večkrat je bil tudi krut in v Limogesu je dal mnogo prebivalcev usmertiti. Sreča je zapustila angleške borjake, in črni princ, ki je bolehal že dolgo na nekej gineči bolezni, bil je prisiljen na Angleško se verniti, da tamkaj na domačih tleh umre.

Gvesklin je umerl 66 let star. Človek bi mislil, da se ga je smert na bojišču ogibala, kajti bolezen je njemu konec storila in to med vojskovanjem. On je oblegal v Languedocu terdnjavo Chatelneuf de Raudon. Še na smertnej postelji je opominjal svoje na hrabrost in pravičnost, je poljubil svoj meč, dal ga z žalostjo od sebe ter pričakoval zadnjega izdihljeja med pobožnimi molitvami (1380). Oblegani so se bili že pogovorili, da se mu bodo podali, ako jim ne pride nobena pomoč. Nobeden ni prišel, ali tudi Gvesklina ni bilo več. Vendar so oni spolnili svojo zadano besedo. Poveljnik se je tedaj podal v šator Gvesklinov, je pokleknil pri njegovej rakvi ter položil ključe k nogam umerlega. Vsa Francoska je žalovala za junakom, s katerim je bil pokopan cvet francoskega viteštva. Truplo njegovo je bilo pokopano v St. Denisu zraven grobov francoskih kraljev.

Narodna pesen.

(V konjiškem okraji zapisal Iv. G. Naglič.)

Štirje fanti špilajo
Za 'no mlado deklico —
Za 'no mlado deklico,
Le ju-li ju-hu-hu!

Ti mlajši jo paršpilo bo,
Ker tisti nar bolj plesat' zna —
Ker tisti i. t. d.

Deklé mi je obljubilo,
De bode mene ljubilo —
De bode i. t. d.

Či glih sim ti obljubila,
Pa vondar te nam* ljubila —
Pa vondar i. t. d.

Prišu je en stari mož:
„Dekle ti pa mojo boš —
Dekle ti i. t. d.

Vargu* še bom jes enkrat.“
Trofu je to parvokrat,
Trofu je i. t. d.

„Dekle zdaj pa pojd' z menoj,
Midva grema krone štet!“
Midva i. t. d.

Dekle to zaslislalo,
Milo se je jokalo.
Milo se i. t. d.

Oj raj grem z mladim praprot žet,
Kakor starim krone štet,
Kakor i. t. d.

* nam = ne bom. ** vergel, namreč kvarte.

Zajetje v Čerkasih.

Kavkašk obraz.

(Popisal Lav. G. Podgoričan.)

Vračali smo se oktobra meseca z boja s Čerkesi za reko Kubanom, nekdo razodevlje v ruskem minist. časopisi notranjih zadev. Kavkaška природа se nam je zdela, da žaluje, kakor kaka krasotica, ko vidi in čuti, da se jej bliža životna jesen. Prostodušno smo stopali in zdaj pa zdaj ozerli se nazaj v Čerkese, ki so z daleč spremljali nas. Radi in neradi smo zapuščali Kavkaz, — zapuščali njegove divje, zanimljive prizore. Ruska je bila pred nami. Približam se poročniku B...nu; kazal se je pokojnega, trudnost pa — in terpka misel, kakor vselej, mračila je tudi ta pot njegov obraz: revež je bil v Čerkeskem zajetji. Zdaj stoperv je bilo prilično, da mi razodene svoje dogodke. A ni rad vdal se. Opomnim mu, da bi vendar zopet užival sočasnost, pa opomnese mi:

„Meni sočasje ne ponuja nikakoršne radosti; meni je vse malovažno; jaz ne poznam nikakoršne zdanjosti, zato ne, ker ničesar ne zahtevam; ali bi mogel kaj zahtevati, ali smem kaj želeiti od previdnosti, katera je uže dva pota otela mi živénje? Ljud čakam pa, da mi dáde le dreveno rakvo, a na grob lesen križ.

Da, res sem bil v zajetji; ali zdaj, ko imam telo zdravo, pa moj duh terpi. Bridko mi je zamakniti se v tiste čase, ali vendar upokojim vašo zvedavost. Ne daleč od reke Tereka smo bili na deročej, a ozkej reci postavili terdnjavo, v terdnjavi pa je bila posadka; jaz sem v skerbi imel sto rednih Kozakov, čilih, smélh jezdecev, gorjancem enakih v boji. Njim na čelu nisem poznal nikakoršne bojazni in smijal sem se vsakej nevarnosti. Ta-le konj me je nosil na sovražnika in redko kedaj je vrag pete odnesel mojih kozakov ostremu kopju. Poznali so me v gorah, kjer so ta čas slavili Hamurzina. Jati kervavih razbojnikov na čelu je Hamurzin divjal po gorah in često pribesil k Tereku. Divja serčnost ga je nadarjala s plenom in živila je njegovo derzovitost. Velike je bil — in krasne rasti, in širokopleč, kakoršni so vsi gorjanci; imel je nenavadno zvedave oči, ki so izpod gostega, črnega, na čelu zrastlega obočja, kakor kakej zverini — iskrile se. Ta pogled in njegov ostro ustvarjeni, bronasti obraz mu je dajal vnenjost, katere bi se celó mefistofel prestrašil. Gorjé neskerbnim Nogajskim kupcem, če je srečal jih na poti brezi močnega spremstva. Njih last je bila njegovo imenje in njegova igrača je bilo njih živénje. O temnih nočeh se je Hamurzin, kakor gad, s svojo jato rad priplazil k naseliščem — in neutegoma je vselej planil nad ljud: vse je padalo pod ostrino njegovih jat, naposled pa bogat s plenom zginil, kakor blisk. Njegovi napadi so bili nenadni in kri je delala pot za njim. Ne boste se torej čudili, ker sem tudi jaz dobro bil zavarovan; po noči so straže v terdnjavi bile dvojne. Treba je znati, da cesta iz Jekaterinograda derži v Vladikavkaz

in dalje črez gore v Gruzijo — in da mora človek navadno popotovati s spremstvom, ki ga popotni dobivajo po terdnjavah, postavljenih ob cesti. Teh terdnjav ena je bila moje bivališče.

Uže je bila zima, sneg je odeval zemljo in veter je piskal po gorskih otlinah; poletna mičnost je bila zginila, samo gora Kasbek je stala v nepromenjenej krasoti; v daljavi je lesketala njé ledovita glava in kopala se v mavričnih barvah zahajajočega solnca. Često sem se čudil temu zatrepu, le-ta pušča je bila moja edina utjeha o dolgej zimi. Iz početka marca meseca zgodaj zjutraj smo z gradeb zagledali oddelek vojske na poti iz Gruzije, a v terdnjavi se je zaslišal radostni krik: Naši! Naši! To je bilo spremstvo v Rusko odhajajoče pošte. Moja pehota in redni Kozaci so se zverstili s prišlim spremstvom; ker pa je nevarni Hamurzin blodil po našej okolici, zato smo spremstvo pomnožili tako, da mi je le deset donskih Kozakov ostalo in nekoliko nad sto mož pehote. Pošta je s popotnimi vred odšla in vse je kmalo zopet utihnilo. V tem je moja služba zahtevala ogled v sosednjej terdnjavi, za tegadej sem drugega dne rano zjutraj tiž odšel z dvanajstimi oroženci vred, na večer pa sem bil zopet na poti nazaj. Solnce je zahajalo za gore; le Kasbek je igral še v rožnih žarkih in senče delal po velikih gorskih propastih. Pod kolesi naših voz je škripal sneg, konji so herzali, mi pa smo jih poganjali, da bi bili še pred nočjo prišli v terdnjavo. Kar mojih spremnikov eden bojzljivo krikne: „Čerkesi, Čerkesi! a koliko jih je! aj, za vsakim gričkom je nekoliko teh prokletih črepov!“ Ali predno sem se ozerl, uže je poknil strel in žvižgnila olovnica. „V orožje!“ — ukažem — in to trenotje so vsi bili po konci. Vstalo je streljanje; vrag je bil najmenj štirikrat močnejši od nas; njegove olovnice so padale, kakor toča, a da niso kujave, to sami znate. Kmalu sem videl samo šest spremnikov okrog sebe; štirije so bili ubiti, dva pa sta bila hudo ranjena. Na smert nismo mislili, samo zajetja smo se bali; moji vojščaki so bili stanoviti, a jaz sem gojil upanje v očetje; veroval sem, da v terdnjavi zaslišijo naše streljanje, ter na pomoč pridejo nam. Ali zaman smo čakali! Ni jih bilo, pa le ni bilo; Čerkesi so se osmelili; kmalu so še trije izmed nas padli, a ta trenotek so privihrali na nas lupeži z gelimi sabljami, Hamurzin jim je načeloval. Z groznim krikom, kakor jastreb, planil je na nas; berzo smo čutili njegove kremplje. Konje so nam odpregli, a nas, to je: mene, mojega prijatelja in tri vojščake so privezali na konje — in tisto trenotje je odletel z nami vred Hamurzin, njegovi divji gorjanci pa so nenehoma ukali in kričali. V meni je vrela kri; serce je hotelo persi razgnati mi; poln vsteklости — tresel sem se po vsem telesi; hotel sem vse raztergati na sebi, ali terde vezi na rokah so mi ukrotile besnost. Um se mi je motil, nisem mogel redno misliti. Tak sem bil, kakoršen je burni, v ozko strugo stisnjeni Terek — zaman se peni, zaman hermí: njegovi meji ste silni, neodjenljivi!

Stemnilo se je bilo, sneg je kocnjal gostejše, pa burja je buhala tako, da je naposled do céla viharila, a popolna tema je doveršila grozni obraz. Prijezdili smo k Tereku na sterma obrežje; ali gorjanec ne pozna nikakoršne nevarnosti, nikakovih mej; na krič razposajenih Čerkesov so konji poskakali

v propast; mene se je polastila ometica v Terekovih valovih, a predno sem bil v svesti, jezdili smo zopet dalje, burja je bila nehala, vreme je bilo toplejše in rudeča zarija se je pokazala na vshodu. Napósled se ognemo v globoko sotesko in pripotujemo pred gosto lesovje, iz katerega je tam gledalo kako čerkesko bivališče; okrog in okrog so čepele črne skale, nad skalami je bočilo se v černo oblače zavito obnebje, v globini je šumela gorska reka, žedela brezlistna, temna dobrava — in povsodi je bilo vse žalostno tiho; to je bilo Hamurzinovo gnjezdo. Stoperv približali smo se bili „aulu“, uže je pozdravilo nas nekoliko ščeketajočih psov; za psi je prišla gruča žensk, otrok in mladih Čerkesov, ki so radostno kričali: „Rusi, psi, psi!“ Ženske so bile zabile svoj običaj, niso bile za zavoji; dečki nam niso dali miru, nenehoma so nas cukali za plašče, pa kričali so in sneg in blato metali nam v oči. Ko se je naposled bila vpokojila obča radovednost, odpeljali so nas v stanovališče, mene in mojega tovariša so uklenili. Drugi zajetniki so se Čerkesom poslužabili, ali niso služili jih dolgo časa; prijazna prilika jim je pomogla na beg, otela jih je terpkje sužnosti — in uže so bili v domovini, ko sva jaz in moj tovariš še morala vzdihati v žalostnej osodi. V najinem bivališči je bilo tudi šest Čerkesov s Hamurzinovim bratom vred; to je bilo iz suhega protja ležišče, ometano z ilovico, brezi podloge in oken — in pokrito s kukavno streho; trije stolčki so menda bili v njem, tudi je bilo nekoliko na vervih visečih palic, da je človek obleko razobešal po njih, po tleh pa je bilo veliko blato. Verhi tega si mislimo še dva stebra v tem kočurji, k stebroma pak priklenjena dva čestnika na slami v plaščih, ki sta jima na dolgem poti in o hladnej burnej noči slabo varovala zmerzlih udov; malo dalje od njiju pa si domišljajte pred ognjem gručo lupežev, ki so po surovej navadi slavili svojo zmago, a tej prikazni dodajmo še malo poluteme, pa ima pred seboj Kavkaškega zajetja obraz. A vendar nimamo še popolnega pojma o tem obrazi, dokler ne proderemo navzočnim osobam v drob. V globočini zajetnikovega serca bojuje obupnost, kopernenje po domu, spomin na svobodo, ki se je tako naglo promenila v grozno sužnost. Lupeževo serce pa je polno divje radosti, kervoločnosti in utjehe vsled ptuje nesreče.

(Dalje prihodnjič.)

Čarovnica.

(Ruska pravljica. Poslovenil Ant. Bezenšek.)

Živela sta svoje dni atek in mamica, in imela sta sinčeka, ki se je zval Ivaško; a tega sta ljubila tako zeló, da ni moči povedati.

In Ivaško poprosi očeta in mater: „Dovolita mi ven, jaz hočem iti ribe lovit.“

„Kam hočeš ti, ko si še tako mal, lahko bi se utopil, čemu tega treba?“

„Ne, jaz ne bom utonil, rib čem vama naločiti, dovolita mi ven!“

Mamica mu je oblekla belo srajčico, ga opasala z lepim pasom, in dovolila Ivašku ven.

Ivaško se je vsedel v čolniček in govoril:

„Čolniček, čolniček, daleč odplavaj!

Čolniček, čolniček, daleč odplavaj!“

Čoln je plaval daleč, daleč, in Ivaško je lovil ribe.

Za nekaj časa pride mati na breg in zakliče svojega sina:

Ivašečko, Ivašečko, sinek moj,

Prijadraj na breg, prijadraj sem!

Prinesem zdaj jesti in piti za te.“

Ivaško pa je rekel:

„Čolniček, čolniček, k bregu mi plavaj!

Tamkaj me kličejo mamica moja.“

Čoln je plaval k bregu, mati je pobrala ribe, dala sinu jesti in piti, mu premenila srajčico in pas, ter mu zopet dovolila, da je odrinil in šel rib lovit.

Vsedel se je v čolniček in govoril:

„Čolniček, čolniček, daleč odplavaj!

Čolniček, čolniček, daleč odplavaj!“

Čoln je plaval daleč, daleč, in Ivaško je lovil ribe.

Za nekoliko časa pride oče in zakliče svojega sina:

„Ivašečko, Ivašečko, sinek moj,

Prijadraj na breg, prijadraj sem!

Prinesem zdaj jesti in piti za te.“

Ivaško pa je rekel:

„Čolniček, čolniček, k bregu mi plavaj!

Tamkaj me kličejo atek moj.“

Čoln je plaval k bregu, oče je pobral ribe, dal sinu jesti in piti, mu premenil srajčico in pas, ter mu zopet dovolil, da je šel rib lovit.

Čarovnica je čula, kako atek in mamica Ivaška kličejo, in mikalo jo je dečka vjeti.

Šla je torej na breg in klicala s hripavim glasom:

„Ivašečko, Ivašečko, sinek moj,

Prijadraj na breg, prijadraj sem!

Prinesem zdaj jesti in piti za te.“

Ivaško pa je opazil, da to ni glas njegove matere, nego čarovničin, ter rekel:

„Čolniček, čolniček, daleč odplavaj!

Čolniček, čolniček, daleč odplavaj:

Ne kličejo mati me, a čarovnica.“

Čarovnica je sprevidela, da je potreba Ivaška s tistim glasom klicati, kakor ga je mati; zatorej je tekla h kovaču in ga prosila:

„Ljubi kovač, ljubi kovač!

Skuj mi glasek tako nežen,

Ko ga mati Ivaškova 'ma!

Kovač jej je skoval takov glasek, ko ga je Ivaškova mati imela. Tedaj je prišla čarovnica po noči na breg in je klicala:

„Ivašečko, Ivašečko, sinek moj,
Prijadraj na breg, prijadraj sem!
Prinesem zdaj jesti in piti za te.“

Ivaško je prijadral; ona je pobrala ribe, vzela njega samega in ga odnesla na svoj dom. Ko pride domu, zapové svojej hčeri Alenki: „Zakuri v peč prav vroče, in speči mi lepega Ivaška, jaz grem med tem svoje prijatelje v v goste vabit.“

Alenka je zakurila peč prav vroče, silno vroče in rekla Ivašku: „Hajdi sem, vsedi se na lopár!“

„Jaz sem še mal in neumem,“ odgovori Ivaško, „jaz še ne znam, nauči me, kako se moram na lopár vsesti.“

„Moj dečko“, govori Alenka, „tukaj ni treba mnogo učiti“ — in med tem se je vsedla na lopár.

Ivaško pa ne len zavali jo v peč, zatvori pečna vrata, sam pa odide iz kajže, zapré vrata, in zleze na visok, visok hrast.

Čarovnica pride s svojimi gosti, terka na vrata, a nikdo jih ne pride odpirat. „Ah, presneta Alenka, gotovo si je šla spet kam igrat.“

Čarovnica zleze torej skoz okno, odpre vrata in spusti goste noter; vsi se posedejo krog mize, čarovnica otvori pečna vrata, vzame pečeno Alenko in jo postavi na mizo; tedaj so jeli in pili in dobre volje bili brez prenehanja, podali se potem na dvorišče in se valjali po mehkej travi.

„Valjam se, valjam se, ko jela sem Ivaškovo mesó!“ kričala je čarovnica.

Ivaško ji je pa klical s hrasta: „Valjaj se, valjaj se, ko jela si Alenkino meso!“

„Zdi se mi, da sem nekaj slišala,“ reče čarovnica. — „To je bilo šumenje listja!“

Zopet kliče čarovnica: „Valjam se, valjam se, ko jela sem Ivaškovo mesó!“

In Ivaško odgovori: „Valjaj se, valjaj se, ko jela si Alenkino mesó!“

Tedaj pogleda čarovnica na kviško in zagleda Ivaška; zaleti se v hrast in ga prične grizti, — hrast, na kojem je Ivaško sedel; grize, grize, in grize in grize — dok si odlomi dva sprednja zoba ter zleti v kovačnico. Ko tje dospé, reče:

„Ljubi kovač, ljubi kovač!
Skuj mi dva železna zoba!“

In kovač ji skuje dva železna zoba.

Tedaj se čarovnica poverne, in zopet prične hrast glodati; gloda in gloda naprej in naprej, in ko ga pregloda, skoči Ivaško na drug bližen hrast, ta pa ki ga je čarovnica preglodala, zvali se na tla.

Ko čarovnica vidi, da Ivaško že na drugem hrastu sedi, škriplje jeze z zobmi ter prične zopet deblo glodati; gloda in gloda, — dok si zlomi dva spodnja zoba in zleti v kovačnico.

Ko tje dospé, zakliče:

„Ljubi kovač! ljubi kovač!

Skuj mi dva železna zoba!“

In kovač ji je skoval še dva železna zoba.

Čarovnica se povrati in prične zopet hrast glodati. Ivaško že ni vedel, kaj bi storil.

Tedaj zagleda gosi po zraku ferflati in jih jame prositi:

„Ve moje gosi, moje gosi,

Naj me perje vaše nosi

Tje k ateku, tje k mamici;

Pri ateku, pri mamici

Bom jedel, pil, lepo krog hodil!“

„Naj te srednja trôpa seboj vzame,“ rekle so ptice.

Ivaško je čakal; priletela je druge trôpa, in zopet je prosil:

„Ve moje gosi, moje gosi,

Naj me perje vaše nosi

Tje k ateku, tje k mamici;

Pri ateku, pri mamici

Bom jedel, pil, lepo krog hodil!“

„Naj te poslednja trôpa seboj vzame.“

Ivaško je čakal zopet; in priletela je tretja trôpa, to je prosil:

„Ve moje gosi, moje gosi,

Naj mu perje vaše nosi

Tje k ateku, tje k mamici;

Pri ateku, pri mamici

Bom jedel, pil, lepo krog hodil!

Gosi so ga vzdignile ter ga nesle domu, letele so k hišici in ga posadile na streho.

Drugega jutra podá se mati pečenjak peč, in med pečenjem spomni se svojega sineka.

„Kje je neki moj Ivašečko? Da bi ga bila vsaj v sanjah videla!“

Atek pa reče: „Sanjalo se mi je, da so gosi našega Ivaška na svojih perotnicah donesle.“

Stara je pekla pečenjak in rekla na to: „No, moj stari, dajva in razdeliva si pečenjak: to je za te, oče, to za me, to za te, oče, to za me . . .“

„In za me nič?“ zakliče Ivaško.

„To za te, oče, to za me . . .“

„A za me nič?“ zakliče zopet Ivaško.

„No, no, moj stari,“ reče mati. „idi in poglej, kaj je tukaj gori?“

Stari je šel v podstrešje in prinesel Ivaška doli.

Oče in mati sta se veselila jako jako, in popraševala sineka na tanko in na drobno, — in potem so živeli vsi trije na tem mestu, in si pridobili mnogo blaga.

Jezikoslovstvo.

(Glej št. 3. letošnjega tečaja „Besednika“ str. 54.)

(Spisuje Dav. Terstenjak.)

A bora, Schoderfels, se ima pisati **o bora**, iz **o borim**, concidere, prosternere.
A bronka, **abrončina** je karantanizem, kateri ljubi *a* mesto *o*, pisati se ima: **obronka**, **obrončina**, Gauchhaar, iz starosl. **obračča**, desponso, nubo, ker po narodni povesti ima moč dekle si pridobiti in rodavno moč ohraniti, primeri staroslov. **obračenie**, petitio uxoris.

A je, **Ajec**, Hügel, je kriva pisava, mora stati **agac**, **agec**, iz korenike **ag**, pungere, **g** je prelazil v **j**, kakor v besedah lat. major za magior, v slov. imenih **Majda** za: **Magda**.

A mati visiren, je nemšk. Pri takih besedah, kakor so postavim **andoht**, **anati**, **anaš**, itd. bi se povsod mogel postaviti **+**, tako tudi pri onih tujkinjah, ki jih je rajni Janežič vzel iz Vukovega rečnika. Naj se v ta namen porabi Miklošičeva knjiga: Die Fremdwörter im Slavischen.

Ara je arabsko, **arba**, tudi **tujka**, **arovica**, **arovnica** iz nemšk. **Haar** stvarjena.

Ašerica, Eidechse, bolje **jašterica**, **gašterica**, vidi Miklošič. lex. paleosl. s. v.

Augur je dialek., pisati se ima: **ôgor**.

Auša je zopet dial. in mora se pisati: **alša**, **olša** slov. **olha**, prvotni pomen je: **Klotz**, **truncus**, uže popravil Caf, vide „Vestnik“.

Ažulica, **Haftel**, pravilniše **ožulica** iz: **āžulica**, iz korenike **ang**, binden, schnürren. Korotansčina rada kakor novobolg. glasnika **Ж** in **А** spreminja v **a**.

Bahorin, **Wirbelwind** je karantanizem za **bagorin**, korenika je **bag**, litov. **bang**, **Welle**.

Banjusa je dialek. po synkop. **r^u**, pravilno **brnjusa**, primeri **brnja**, **brnjavec**. Škoda, da se ne piše starosl. **рѣ** brez **e** — samim **r^{om}**, ne bi jezikoslovca tako motilo, ali kranjski jezični konservatizem je tudi okužil Koroško.

Barigla je italj. pisava, zakaj ne **barila**? Belorusi pišejo: **barylka**.

Barton je skažena ital. beseda: **bardone**.

Bašča, **baščina**, **baština**, **baščenik** je skažen bolgariz. iz **bat-ja**, **bat-jina**, **batjenik**, Vuk ima pravilo **БАЧА** = **batja**, in po Pohorji šče tudi lahko sliši; stara **bača** = **pasterica**, primeri šče imena: **Starabačnik**, ki jih je obilo po kranjskih planinah, korenika je **bat**, **nutrio**, zato staroč. **bat'**, ruski **batjuška**, **oče**.

Berložnja, nesrečna nepravilna tvarina slov. prirodoпис. pisatelj. **Deblo** neslov. suff. ne primeren. — **Pereat!**

Bernjuk, dialek. skažena oblika za **borovnik**, tako tudi **brin**, **brinjevec** krivo, ker **thema** je **bor**, toda **borin**, **borinjevec**.

Besaga ital. bisachio, beteg, madž.

Bežole krivo, ima se pisati bržola, bržolica.

Bogovati, wahrsagen, karant. pravilno; bagovati, korenika: bag, loqui.

Bogšati, Gott ähnlich werden, zoper vse gram. postave skovana novinka.

Bis, Auerochs, se ima pisati biz, kraj Mure se čuje: govedina je trda kakor bizovina.

Bohor, Zauberer, karantanizem, pravilno: bagor, thema: bag, dicere in cantare.

Bolt, pravilniše: but, butec, thema but.

Bospor, Knoblauchbrühe, čuje se Bošpor, por je porrum, Lauch, kaj boš — ne vem.

Bošti, karant. pravilno: bašti.

Bovec, Singdrossel, dialek. etymolog. pravilno balec.

Bravec, bralec, bravka vse nepravilne tvarine, ljudstvo je boljši filolog, in govori berič, berač itd.

Bregulja ne Rhein, — temoč Rainschwalbe.

Brezuraden, urad je čehizem, thema: řed, toda red v novi slov.

Brezmec, krivo, ljudstvo govori presnec iz presni, frisch, ungesäuert.

Brid bolje brd, tako tudi brihek krivo za brhek, uže Levstik je dokazal, da brihek iz brdhek, thema brd, acutum esse, zato brdo, mons acutus.

Broncuza, Kürbis, Markizem, je ital. broneuza, fahler Kürbis.

Brosk, pravilniše: brsk.

Bruno, pravil. brvno.

Bujač, bolje bijač, ubujač dialek., štaj. iz bujti mesto, ubiti.

Buhniti, schwellen, prav. blhnoti, bolhnoti, korenika brh, blh, crescere. Ravno tako se ima pisati bolknuti, ker korenika je brk, blk, česk. blk.

Bulka, Semmel je rusk.

Burovš, Mark. je česk. burous, buravs, rusk. burij, roth. polski bur schwarzroth.

Buzija, tujkinja iz Vuka vzeta.

(Dalje prihodnjič.)

Kroti vskipelost.

(Fr. Jaroslav.)

Septembra meseca 1866. leta umerl je v Parizu svoje dni jako spoštovani obertnik M., ki pa je vkljub svojim umskim in telesnim zmožnostim skoraj štirideset let tako rekoč brezdelaven živel. Pred toliki leti namreč bila je neka pravda delala mnogo šuma in hruma, v katero je bil vpleten tudi gospod M., ki je bil tadaj načelnik nekemu velikemu podvzetju. Gospod M. bil je jako pravičen mož, oster, kedar je šlo za čast njegovo, in neomahljivega značaja. A njegov osemnajstletni sin delal mu je veliko preglavico, kajti dal se je voditi strastim, katere je oča zastonj skušal zatreti v njem.

Nek pot, ko je gospod M. bival na svojem letnem dvoru, prišel je obiskat ga znan tergovec, kateremu je vpričo svojega sina odštel veliko denarja. Pozno po noči po večerji hitel je tergovec domu. Stopajočemu skozi dobravo pa zaskoči pot nek človek s počernenim obrazom in dvema samokresoma v rokah, in veli: „Denar ali dušo!“ S početka hotel se je tergovec braniti, kajti tudi on bil je oborožen. Ali dozdevalo se mu je vse tako, da pozna roparja, toraj mu verže denar. Ropar ga je pobral in nemudoma hitel proč.

Drugo jutro na vse zgodaj pride tergovec k gospodu M. in pové, kaj se je mu bilo prigodilo po noči v dobravi. „Ne zamerite: glas, postava in obličje, da-si našemljeno, pričalo je, da oni ropar ni bil nikdo drug kakor vaš sin.“

„Pojdiva pogledat,“ veli oča M. trgovcu. S slepico (blendlaterne) v roki tiho stopi v spalnico svojega sina, ki je še terdo spal. Oča skerbno in previdno išče in stika po postelji in dobi černo namazan robec, dva samokresa in možnjo tergovčeve pod vzglavjem sinovim.

„In še spi!“ tiho veli oča, kateremu so se oči čudno svetile. Mahoma popade sinov samokres, in predno je mogel tergovec sprevideti, kaj da bo, sproži oča v glavo svojemu sinu. Mladi ropar bil je pri priči mertev. Sam oča ga je vstrelil!

Gospod M. je bil potem obsojen v pregnanstvo na deset let. Prestavši kazen vernil se je v Pariz. Odslej je živel sam za-se v žalostnej samoti, in je malokedaj s kom kaj govoril. Vest mu ni dala miru. Ker ni znal krotiti svoje vskipelosti, vpihnil je sinu življenje, sebi pa mir in pokoj serca.

Razne vesti.

* „Službeni reglement ali službeni pravilnik za c. k. vojsko Del I.“ je naslov lični mali knjižici, ktero je poslovenil s pomočjo stotnika A. Komela Ignacij Robas, narednik 7. peš-polka bar. Maroičiča. Pravilnik obsega na 256 straneh XV. oddelkov in sicer: Prisega. — Kaj je vojak sploh dolžen storiti in kako mu je obnašati se? — Pravilne določbe. — Obnašanje podložnega (nižjega). — Kako naj se obnaša predpostavljeni (viši). — O ukazih za vojašnice in stanovanja. — O opravljanju službe sploh. — Posebne službe. — O skazovanju časti. — O slavnostih. — Poveljstvo in služba v posadkah. — O vzderžanju javnega reda in varnosti. — Kako se je treba stražam obnašati. — Strahovavna kazenska pravica. — O vojaškem pravosodju. — Vojni členi. — Živo priporočamo to delce vojakom Slovencem in vsem, kateri se zanimajo za vojaški stan. Knjižica velja v tiskarnici družbe sv. Mohora v Celovcu samo 35 kr., po pošti poslana 40 kr.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. Ertler Pet., fajmošter v Malihtinjah, je dobil faro Št. Janž na mostiču in č. g. Jörrer Jož. prvovizor v Krasnici, faro Arijah; č. g. Reimbacher Placid, duhoven iz reda sv. Benedikta v Št. Pavlu, pride v Celovec, učiti katehetiko in paedagogijo v bogoslovskem semenišču in keršanski nauk v nižih pripravniških šolah. — Č. g. Isop Florijan, kaplan v spodnjem Dravbergu, je prestavljen za provizorja v Šmarjeto; njegovo mesto nastopi č. g. Boštjančič Janez, semeniški duhoven. Č. g. Markovic Matevž, provizor v Št. Pavlu na Zili, se preseli v Apače. Št. Pavel bođe oskerboval č. g. Vavtižar Luka, fajmošter v Čačah. Služba prvega beneficijata v Špitalu je razpisana do 28. septembra in fara Št. Martin na Grobniškem polji do 1. oktobra.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.